

กับดัก

วิโรจน์ ลักขณาอดิศร*

Balanced Scorecard

ต่อจากฉบับที่แล้ว

>>> โดยสรุปแล้วการกระจายตัวชี้วัดจากระดับองค์กรไปสู่ระดับฝ่าย จากระดับฝ่ายไปสู่ระดับแผนก หรือแม้แต่การกระจายจากระดับแผนกไปยังระดับบุคคลก็ตามที่ จะมีขั้นตอนที่คล้ายคลึงกันซึ่งสามารถสรุปได้เป็นประเด็นๆ ดังต่อไปนี้

1. การจัดทำ Key Result Area (KRA) หรือ Strategic Objective ที่เป็นข้อความสั้นๆ ที่ทำให้ทราบถึง “จุดมุ่งเน้น (Focus)” หรือเป็นจุดสำคัญ หรือหลายๆ คนมักจะเรียกว่า “จุดวิกฤติ (Critical Point) ในการปฏิบัติงาน ซึ่งหน่วยงานต่างๆ จำเป็นต้องใช้เป็นกรอบ (Framework) ในการจัดทำตัวชี้วัด (Key Performance Indicators: KPI) ซึ่งผู้บริหารประจำหน่วยงานจะพิจารณาจาก Key Result Area (KRA) และข้อมูลที่แสดงถึงผลการปฏิบัติงานในอดีตและปัจจุบัน เพื่อจัดทำตัวชี้วัดและกำหนดเป้าหมายเพื่อเสนอให้ผู้บริหารระดับสูงพิจารณาต่อไป

2. ตัวชี้วัดระดับองค์กร (Corporate KPI) ที่สำคัญๆ บางตัวอาจจะถูกยกมาเป็นตัวชี้วัดระดับฝ่าย (Divisional KPI) ในทำนองเดียวกัน ตัวชี้วัดระดับฝ่าย (Divisional KPI) ที่สำคัญๆ บางตัว ก็อาจจะถูกยกมาเป็นตัวชี้วัดระดับแผนกเช่นเดียวกัน

3. แต่ละฝ่าย หรือแผนกอาจจะต้องคิดและจัดทำตัวชี้วัดเฉพาะของฝ่าย หรือแผนกขึ้นมา ซึ่งเป็นการจัดทำตัวชี้วัดที่เป็นเหตุ (Leading Indicators) โดยการจัดทำตัวชี้วัดนั้นจะต้องใช้ Key Result Area (KRA) เป็นกรอบในการจัดทำตัวชี้วัด เพื่อให้มั่นใจได้ว่าตัวชี้วัดระดับฝ่าย หรือระดับแผนกเป็นตัวชี้วัดที่มีจุดมุ่งเน้นและมีทิศทางถูกต้องตรงกับทิศทางและกลยุทธ์ขององค์กร

4. ตัวชี้วัดที่จัดทำขึ้นก็มีอยู่ทั้งสิ้น 2 ประเภทด้วยกัน คือ ตัวชี้วัดที่มุ่งเน้นให้ควบคุมการปฏิบัติงาน ในกระบวนการที่สำคัญๆ (Maintaining KPI) ตัวชี้วัดที่มุ่งเน้นในการบุกตามทิศทางและกลยุทธ์ขององค์กร (Strategic KPI) ในประเด็นนี้ผู้เขียนขออธิบายเพิ่มเติมว่าในการปฏิบัติงานขององค์กร หรือหน่วยงานใดๆ ภายในองค์กรนั้น มักจะมีงานอยู่ทั้งสิ้น 2

ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 งานบุกตามกลยุทธ์ ซึ่งผู้เขียนมัก จะเรียกว่า “งานกลยุทธ์ (Strategic Task)”

เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ขององค์กร เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับองค์กรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถยกตัวอย่างได้หลากหลายประเด็น ดังต่อไปนี้

- การขยายไปสู่ตลาดที่มีศักยภาพและการหุดตัวลงในตลาดที่ไม่ประสบความสำเร็จ หน้าที่ของผู้บริหารระดับสูงก็คือ การทำให้องค์กรเติบโตสุทธิต่อเนื่อง นั้นหมายความว่าสำหรับธุรกิจที่มีศักยภาพ องค์กรก็ต้องหาแนวทางในการขยายตลาดอย่างต่อเนื่อง สำหรับธุรกิจที่พิสูจน์แน่ชัดว่าล้มเหลว ไม่เหมาะกับองค์กรก็ควร จะพิจารณาเลิก หรือหดตัวลง

- การปรับส่วนผสมในการบริหารจัดการต่างๆ เช่น หากบริษัทมีการผลิตสินค้าหลายๆ ประเภทเข้าสู่ตลาด ในบางครั้งองค์กรอาจจะต้องจัดให้มีสัดส่วนการผลิตในแต่ละผลิตภัณฑ์ใหม่ให้สามารถทำกำไรได้มากกว่าเดิม ในกรณีนี้ถือว่าองค์กรมีการปรับส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ (Product Mix) ซึ่งยังมีส่วนผสมอีกหลายๆ

* ผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรบุคคล และพัฒนาองค์กร บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน)

กลยุทธ์: **เปลี่ยนแปลง**

ด้านที่องค์กรจะต้องให้ความสนใจ เช่น ส่วนผสมของช่องทางการจัดจำหน่าย (Channel Mix) เพื่อจัดสัดส่วนในการวางจำหน่ายสินค้าเพื่อให้ขายออกขายและกำไรได้มากขึ้น เป็นต้น

- การสร้างนวัตกรรม (Innovation) ของสินค้าและบริการใหม่ๆ

- การปรับปรุงโครงสร้างของต้นทุน (Cost Structure) ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น เช่น การนำเอาเทคโนโลยีในการผลิตใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ หรือการปรับกระบวนการในการปฏิบัติงาน เป็นต้น

ประเภทที่ 2 งานสนับสนุนที่มีความสำคัญมาก
ซึ่งผู้เขียนมักจะเรียกว่า “งานภารกิจประจำ (Maintaining Task)”

งานสนับสนุนเหล่านี้ แม้ว่าจะไม่ใช่งานบุกแต่ถ้าหากบกพร่องอาจจะส่งผลกระทบต่อให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่บุกหยุดชะงัก หรือขาดประสิทธิภาพในการบุกและงานเหล่านี้เป็นประเด็นสำคัญที่องค์กรต้องการรักษามาตรฐานไว้ให้ได้ ถ้าเปรียบเหมือนการรบ งานภารกิจประจำก็คืองานรักษาฐานที่มั่นนั่นเอง ยกตัวอย่างเช่น งานที่ฝ่ายทรัพยากรบุคคลพยายามที่จะตรวจติดตามข้อมูลค่าตอบแทนต่อยอดขายเพื่อวัดประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร ซึ่งถือว่าเป็นงานภารกิจประจำของฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะละเลยไม่ได้ หรืองานจัดซื้อที่ต้องคอยตรวจติดตามต้นทุนวัตถุดิบต่อการผลิตชิ้นงาน 1 ชิ้น อย่างต่อเนื่อง

งานภารกิจประจำ (Maintaining Task) นั้น แตกต่างจากงานประจำ (Routine Task) อย่างสิ้นเชิง เพราะงานประจำ (Routine) นั้นไม่สามารถเชื่อมโยงความสำคัญถึงนโยบายและทิศทางขององค์กรได้อย่างชัดเจน แต่การที่พนักงานในองค์กรจำเป็นต้องทำงานประจำ (Routine) ก็เพื่อให้กระบวนการต่างๆ ภายในองค์กรมีการตรวจสอบซึ่งกันและกันและการทำงานเอกสารบางอย่างก็ต้องทำเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานเพื่อใช้ในการสอบกลับในอนาคต เป็นต้น ดังนั้นสิ่งที่หน่วยงานสนับสนุนต่างๆ ต้องคิดก็คืองานภารกิจประจำ (Maintaining Task) ที่สำคัญต่อทิศทางขององค์กรคืออะไร ซึ่งผู้เขียนขอยกตัวอย่างไว้ ดังต่อไปนี้

ฝ่ายทรัพยากรบุคคล

- การควบคุมค่าแรงต่อยอดขายให้มีประสิทธิภาพให้มากที่สุด
- การทำให้มั่นใจว่าพนักงานได้รับการพัฒนาตรงกับทิศทางขององค์กร

ฝ่ายจัดซื้อ

- ต้นทุนวัตถุดิบในการผลิต 1 ชิ้น
- อัตราการเคลมเนื่องจากวัตถุดิบบกพร่อง รวมทั้งเวลาที่ต้องหยุดการผลิตเนื่องจากการขาดแคลนวัตถุดิบ หรือวัตถุดิบชำรุด

ฝ่ายบำรุงรักษา

- Down Time ของเครื่องจักร ฯลฯ

ดังนั้นหลังจากที่ได้รับการกระจายตัวชีวิตลงมาแล้ว สิ่งที่ต้องนึกถึงก็คือ ตัวชีวิตที่จัดทำขึ้นจะต้องสร้างความสมดุลระหว่างการรุกและการรับ นั่นหมายถึง จะต้องมีความที่สะท้อนถึงงานกลยุทธ์ (Strategic Task) และงานภารกิจประจำ (Maintaining Task) บางฝ่ายบางแผนกอาจจะมีตัวชีวิตที่สะท้อนถึงงานกลยุทธ์ (Strategic Task) มากหน่อยหรือบางฝ่ายบางแผนกที่เป็นส่วนงานสนับสนุนจริงๆ เช่น ฝ่ายทรัพยากรบุคคล อาจจะมีตัวชีวิตที่สะท้อนแต่งานภารกิจประจำ (Maintaining Task) ก็ได้ถือถือว่าเป็นการเสียสมดุลแต่อย่างไร สิ่งที่คุณเขียนเน้นย้ำก็คือคำว่า “สมดุล” นี้ไม่ได้หมายความว่า “เท่ากัน” ไม่ได้หมายความว่าในหน่วยงานหนึ่งถ้ามีตัวชีวิตทั้งสิ้น 8 ตัว จะต้องมีความชีวิตในงานกลยุทธ์ 4 ตัวและงานภารกิจประจำ 4 ตัว บางหน่วยงานอาจจะมีความชีวิตในงานกลยุทธ์ (Strategic Task) เท่านั้น บางหน่วยงานอาจจะมีความชีวิต

ในงานภารกิจประจำก็ไม่ได้ถือว่าผิดหลักการแต่อย่างใด ขอให้มีความเหมาะสม (Optimality) ก็ถือว่า “สมดุล” แล้ว

ดังนั้นหากมีการกระจายตัวที่ดีแล้ว แต่ละแผนก แต่ละหน่วยงาน เมื่อผสมผสานกันก็จะทำให้องค์กรจะมีตัวชี้วัดที่สมดุลระหว่างการรุกและการรับ งานเชิงรุกที่สำคัญ มีผู้รับผิดชอบเรียบร้อย มีเป้าหมายในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน งานเชิงรับที่เป็นหัวใจก็มีคนคอยเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิดและพร้อมแก้ไขทันทีเมื่อเกิดปัญหา

5. การกระจาย หรือแบ่งความรับผิดชอบในตัวชี้วัดนั้น มีอยู่ 2 รูปแบบด้วยกัน คือ

- **การใช้ระบบตัวชี้วัดร่วมเพื่อรับผิดชอบร่วมกัน** เช่น ตัวชี้วัดอัตราการเคลมสินค้าที่บกพร่องในระยะประกัน อาจจะเป็นความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างฝ่ายผลิตและฝ่ายควบคุมคุณภาพ โดยอาจจะให้น้ำหนักความรับผิดชอบที่แตกต่างกันก็ได้ โดยฝ่ายผลิตรับผิดชอบ 60% และฝ่ายควบคุมคุณภาพรับผิดชอบ 40% เป็นต้น

- **การแบ่งแยกตัวชี้วัดกันแบบอิสระ** เช่น ฝ่ายการตลาดอาจจะมีตัวชี้วัดตัวหนึ่ง คือ อัตราการเติบโตของยอดขายไม่ต่ำกว่า 20% ซึ่งการบริหารงานของฝ่ายการตลาด ได้แยกออกเป็น 2 แผนกด้วยกัน คือ แผนกการตลาดในประเทศและการตลาดต่างประเทศ ดังนั้นการกระจายตัวชี้วัดจากระดับฝ่ายไปสู่ระดับแผนก อาจแบ่งแยกชัดเจนไปเลย เช่น อัตราการเติบโตของยอดขายในตลาดภายในประเทศไม่ต่ำกว่า 15% สำหรับแผนกการตลาดภายในประเทศและตัวชี้วัดอัตราการเติบโตของยอดขายในตลาดส่งออกไม่ต่ำกว่า 25% ซึ่งเชื่อว่าหากทั้ง 2 แผนกปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายก็จะทำให้ตัวชี้วัดระดับฝ่าย อัตราการเติบโตของยอดขายไม่ต่ำกว่า 20% อย่างแน่นอน

6. การกำหนดเป้าหมาย (Target) ในระดับล่างลงไป อาจจะสามารถให้มีความท้าทายขึ้น เช่น ตัวชี้วัดระดับองค์กรอาจจะกำหนดอัตราการเติบโตของยอดขายอยู่ที่ไม่ต่ำกว่า 20% แต่สำหรับฝ่ายการตลาดที่ยกเอาตัวชี้วัดนี้มาเป็นตัวชี้วัดระดับแผนก อาจจะสามารถกำหนดเป้าหมาย

อยู่ที่ไม่ต่ำกว่า 25% ก็ได้ เพื่อให้การปฏิบัติงานภายในฝ่ายมีความท้าทายขึ้น

7. ในขั้นตอนสุดท้ายเพื่อนำเอา KPI ตามแนวคิดของ Balanced Scorecard มาใช้ในการประเมินผลองค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบ อาจจะสามารถเกณฑ์ในการประเมินผลการปฏิบัติงานว่าเกรด A, B, C, D แต่ละเกรดต้องมีผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับใด

8. สิ่งสุดท้ายในการกระจายตัวชี้วัดที่ผู้เขียนพยายามย้ำมาโดยตลอดก็คือ ตัวชี้วัดที่จัดทำขึ้นจะต้องมีความเหมาะสม พอเหมาะแก่การปฏิบัติงาน ทั้งจำนวนของตัวชี้วัด นิยามของตัวชี้วัด ความถี่ในการรายงานผล จะต้องไม่เป็นภาระเกินไปของแต่ละหน่วยงาน มิฉะนั้นตัวชี้วัดที่จัดทำขึ้นจะเป็นตัวถ่วงการปฏิบัติงาน ซึ่งจะเป็นผลเสียขององค์กรอย่างยิ่ง

จากประสบการณ์ของผู้เขียนเองมีความเชื่อมั่นว่าตัวชี้วัดในระดับล่างๆ ลงไป ตั้งแต่ระดับแผนกจนถึงระดับบุคคลนั้น จำนวนตัวชี้วัดจะต้องมีน้อยกว่าจำนวนตัวชี้วัดระดับองค์กร ด้วยเหตุผลที่ว่ายิ่งมีการย่อหย่อนงานลงไป ความรับผิดชอบจะยิ่งต้องจำกัดมากขึ้น มีเป้าหมายที่ชัดเจนมากขึ้น ดังนั้นพนักงานที่ได้รับการมอบหมายให้มาควบคุมดูแลแต่ละแผนกย่อยๆ น่าจะมี **“จุดมุ่งเน้น (Focus)”** ในการปฏิบัติงานมากกว่าการที่ต้องสนใจไปทุกๆ อย่างรอบด้าน ด้วยเหตุนี้สำหรับหน่วยงานย่อยๆ ลงไปจึงควรมีจำนวนตัวชี้วัดที่ลดน้อยลงไปตามลำดับ ถ้าหากองค์กรไหนมีจำนวนตัวชี้วัดระดับหน่วยงานอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจจะมากกว่าตัวชี้วัดระดับองค์กร หรือระดับฝ่าย ก็สันนิษฐานได้เลยว่า กำลังเดินหลงทางอยู่ในกับดักของ Balanced Scorecard แล้ว

อ่านต่อฉบับหน้า